

ZVEZDANA KAPIJA – BOŽIČNA PRIČA
INGVIL H. RISHEJ

NASLOV ORIGINALA

STARGATE. EN JULEFOTELLING

Ingvild H. Rishøi

COPYRIGHT © INGVILD H. RISHØI 2021

PUBLISHED BY AGREEMENT WITH PALOMA AGENCY

© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2025.

IZDAVAČ:

Imprimatur d.o.o.

Miše Stupara 4

Banja Luka

info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović

LEKTURA: Marija Pejić, Sonja Lero Maksimović

DIZAJN KORICA: Dragana Vasić

GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović

ŠTAMPA: Skandi s.p.

ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević

TIRAŽ: 1000

GODINA: 2025.

ISBN: 978-99976-53-67-3

SGSCH-COC-009310

Knjiga je objavljena u sklopu projekta
VAN MARGINA, čiju je realizaciju pomogao
program KREATIVNA EVROPA.

This translation has been
published with the financial
support of NORLA

**Sufinansira
Evropska unija**

NORLA
Norwegian
Literature Abroad

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the European Education and Culture Executive Agency can be held responsible for them.

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Ingvil H. Rishej

ZVEZDANA
KAPIJA
božićna priča

Prevod s norveškog:
Sofija Vuković Petrik

Ponekad pomislim na Tejen. Vidim ga tako jasno.

Ljudi nose kese iz marketa i guraju dečija kolica kroz sneg, trče u školu noseći na leđima rance koji treskaju, a na velikom odmoru domar stoji pored stuba kod ulaza i puši. A onda se sneg otopi i božićne jelke leže i venu ispred stambenih zgrada, a travnjaci zelene i pune se maslačcima, tako se nastavlja, ljudi idu pravo, pa se zateturaju, pa ponovo idu pravo, rađaju se bebe a stari umiru, a na velikom odmoru domar stoji pored stuba, duva dim u nebesa.

Misli na mene. Shvatio je sve, sad mi je jasno. Tada diže pogled iznad krovova i svega se priseća.

– Tu stojiš? – rekao je domar.

Stao je pored svog stuba, izvadio paklu cigareta iz džepa. A ja sam stajala tamo gde uvek stojim, i odgovorila kako obično odgovaram.

– Da – odgovorila sam.

– Znaš da je zabranjeno? – rekao je domar.

Onda sam odgovorila ono što sam naučila od tate.

– Pravila su da se krše – odgovorila sam.

Provejavao je sneg. Neko je iza nas vikao *eci peci pec, ti si mali zec!* Domar se pogurio i zapalio pljugu. A onda smo nastavili razgovor.

– Znaš da je zabranjeno? – rekla sam.

– Pravila su da se krše – rekao je domar. – Jesi li opet podelila svu hranu?

Klimnula sam glavom. Jer, veverica je već bila tamo, jedina veverica na Tejenu, i najlepša, znala je kada je veliki odmor, i tada je dolazila. Domar je držao cigaretu među usnama i izvadio svoju užinu iz džepa. Razmotao je aluminijumsku foliju, podelio burek na dva dela i dao mi pola, pušio se. Njegova žena tako dobro pakuje.

– To ti je kruženje materije u prirodi – rekao je domar. – Ti daješ veverici, ja dajem tebi.

– Šta je kruženje materije u prirodi? – rekla sam.

– Filozofija – rekao je domar. – Ovde sam domar, znaš. Ali kod kuće sam bio veliki mislilac.

Okrenuo se na drugu stranu da mi ne bi duvao dim u lice.

– To je super kad si doseljenik – rekao je. – Uvek možeš da pričaš šta si bio kod kuće.

– Je l' lažeš? – rekla sam.

– Nikad – rekao je. – Ili, zapravo, kod kuće sam bio jedan od najvećih lažova u zemlji. Pobedio sam na takmičenju. Državno takmičenje u laganju.

– Opa – rekla sam.

– Još nešto – rekao je. – Jesi li videla onaj tamo plakat?

Pokazao mi je, sa cigaretom među prstima.

Traži se prodavac božićnih jelki, pisalo je. Treba da bude: Vredan. Odgovorano. Da voli da bude napolju.

Visio je na banderi. U dnu su bile ceduljice sa brojem telefona.

– Možda bude nešto od toga? – rekao je domar.

– Mislim da ne može da se radi ako imaš deset godina – rekla sam.

– Nisam mislio na tebe – rekao je domar.

Otišao je do stuba i otkinuo jednu ceduljicu, pa se vratio i spustio mi je u šaku.

– Pokaži je ocu – rekao je.

Oko ceduljice su se topile pahulje.

– Pa ako se prijavi za posao, neka kaže da pozna je Alfreda – rekao je domar. – On im dovozi jelke.

– Ali da li je to istina? – rekla sam.

– E, sad, da l' je istina – rekao je domar. – Ja poznajem Alfreda, ti poznaješ mene, a tvoj otac poznaje tebe. To ti je kruženje materije u prirodi.

Klimnula sam glavom.

– Inače – rekao je domar – slobodno uzmi ceo.
Onda se vratio i odlepio traku, pa smotao plakat.

– Ovde nije dozvoljeno kačiti plakat – rekao je.

– Ali šta ako neko drugi hoće da se prijavi za posao? – rekla sam.

Domar mi je zavukao rolnu u džep jakne.
Pahulje su mu padale na malu, tesnu kapu.

– Baš tako – rekao je. – Stojiš pred velikim misliocem.

Kada sam došla kući, tata je stajao za kuhinjskim stolom. Podigao je pogled, zaklonio oči šakom.

– Je l' to izašlo sunce? – rekao je. – Gde su mi naočari za sunce?

Nasmešio se, i ja sam se nasmešila. A onda mu je osmeh nestao.

– Dođi i sedi – rekao je.

Trljao je čelo. Ali nisam mogla da podnesem početak te priče. *Deca ne treba ovako da žive*, rekao je tada, *asfalt i sva ta sranja*, a onda je rekao *ali niste vi glupi, to niko ne bi rekao, i bude vam i lepo, sećaš li se kampovanja onog leta? Sećaš li se one vikendice one zime?*, a ja odgovaram da, pa ne, pa da, ali nisam mogla da podnesem početak te priče, razmotala sam plakat i položila ga na sto.

– Prodavac božićnih jelki – rekao je tata.

Plakat se smotao. Ponovo sam ga razmotala i pričvrstila ga. Podigao je pogled.

– Baš prodavac božićnih jelki – rekao je. – To je posao za čobane, Ronja.

– Bolje išta nego ništa – rekla sam.

Ponovo je pogledao plakat. Pa je odjednom ustao i otišao do radne ploče i podigao kuvalo. Otvorio je slavinu i rekao:

– Nisi ti glupa, ne. Nikad nisi ni bila.

Napunio je kuvalo. Obožavam kada pije kafu. I kada uzme donji deo trenerke i navuče ga, i kada gleda kroz prozor i pogled počne da mu luta,

obožavam to, sećam se svih tatinih poslova. Najbolje je bilo kad je bio pekar, tada je dobijao ogromne rolnice sa cimetom i donosio ih kući, a ja sam ih sutradan nosila u školu pa su ostali virili u moj lanč-paket i govorili *shit*, Musa bi rekao *kako te usralo, e*, a Stela bi rekla *znaš da to nije dozvoljeno?*, a Musa bi rekao *opusti se, Stela, svi u odeljenju svakako imaju šećer u lanč-paketu*. Ali bilo je dobro i dok je radio u supermarketu, i dok je prao tramvaje, ostali su govorili *je l' tvoj otac radi u marketu, možeš li da ga zamoliš da mi da popust na čokoladno mleko, tvoj otac pere tramvaje, je l' bi mogao da opere grafit što je moj brat ispisao?* Jedino nije bilo dobro dok je bio pesnik i pisao da je misao jegulja u vrši i prodavao pesme ispred kioska, to nisam volela, ali volim kada kuvalo za vodu počne da krčka, tako je malo potrebno, *previše sanjarite*, često kaže *Melisa, kada bi sanjarenje bilo posao, mogli bismo da se preselimo na Holmenkolen*.*

Voda je vreła. Tata je podigao kuvalo. A glava mi je već bila puna snova. Jer, znala sam gde se prodaju božićne jelke i pomislila sam kako bih mogla da otrčim tamo odmah posle škole, a tata bi se šetao između jelki u islandskom džemperu, a ja bih stajala pored benzinske pumpe i posmatrala ga kako se smeši mušterijama i gura njihove pare u debeo novčanik. A onda bi dobio platu, i za Božić bismo mogli Melisi da poklonimo, ne znam, nešto što želi, a tata bi mogao to da kupi i da dođe kući i da mi mahne da dođem u kupatilo i da mi šapne vidi, *ovo je valjda dobro za šesnaestogodišnjakinju?*

* Holmenkollen – bogataški deo Osla. (Prim. prev.)

Pomislila sam da bi tata mogao doneti božićnu jelku i u školu. Tačno sam znala kako bi to izgledalo, Meron bi se naslonio na prozor i povikao *Dolazi jelka! Dolazi jelka! Gledajte, nosi je Ronjin tata!* A nastavnica bi rekla sedite, sedite, ostanite na mestima, ali svi bi otrčali do prozora, da, tada bi svi otrčali do prozora, pa bismo dole videli direktorku, prošla bi kroz školsko dvorište da dočeka tatu. Uvila bi se u vuneni kaput. A onda bi mu pokazala fiskulturnu salu. Pojas od kaputa bi joj lepršao na vetru, a tata bi se smešio, onim svojim širokim osmehom, tata bi uvukao drvo između stubova na kapiji i svi u odeljenju bi povikali *vau*. Takvo nešto sam sanjala.

Tata je stajao do prozora i gledao napolje. I dalje je padao sneg. Držao je šolju pred grudima. Kuhinja nam je bila tako prazna.

– Možda bismo onda ove godine mogli da imamo jelku – rekla sam.

– Šta si rekla? – rekao je tata.

– Ako postaneš prodavac jelki – rekla sam – možemo li onda da nabavimo božićnu jelku?

– Naravno – rekao je tata i okrenuo se ka meni.

– Je li, Razbojnička kćeri.* Šta misliš, da li zaposleni dobijaju popust?

– Sigurno – rekla sam.

– Ili su možda besplatne? – rekao je tata, a ja sam klimnula glavom, jer sam stvarno to mislila.

* Aluzija na roman Astrid Lindgren *Ronja, razbojnička kći*, po kome je junakinja dobila ime. (Prim. prev.)

- Hej, Razbojnička kćeri – obično bi rekao tata.
- Moja Razbojnička kćeri, blago moje, zlatni rudniku moj.

Zvao nas je Zvezda i Mesec, Makaronja i Medenica. Zvao nas je Ronja, razbojnička kći, i Melisa Mesečina, ušao bi na vrata i rekao:

- Gde su moja Razbojnička kći i moja Mesečina?
- Evo nas – odgovorile bismo. – Tu smo, jedemo hrskave ovsene.

– Misliš li da će dobiti taj posao? – rekla sam.

Ležala sam na Melisinoj ruci. Svetlost farova automobila kretala se preko tavanice.

– Ne – rekla je Melisa. – Naravno da ne mislim.

Čačkala je pukotinu u tapeti.

– Ali ako ga dobije – rekla sam – onda valjda i ti želiš da nabavimo jelku?

Melisa je prestala da čačka.

– Valjda i ti misliš da je lepo imati jelku za Božić? – rekla sam.

– Ronja – rekla je – jelka košta možda i šeststo kruna.

Ispred je trubio neki auto. Neko je povikao *gle-daj gde ideš, aman!*

– Klizavo je – rekla je Melisa. – Pravi se poledica.

– Ali, Melisa – rekla sam – zar ne misliš da će dobiti popust na jelku ako radi tamo?

– Ali ne radi tamo – rekla je. – To si zaboravila. Probaj da misliš na nešto drugo.

Ali nisam želela da mislim ni na šta drugo. Čvrsto sam zatvorila oči dok mi se glava nije napu- nila jelkama.

– Ali – rekla sam – misliš da neće pomoći ni ako prenese pozdrav od Alfreda?

– Hoće – rekla je Melisa. – Možemo li sada da spavamo?

– Ali ako kaže pozdravio vas je Alfred i ako dobije posao i ako zaposleni dobijaju popust – rekla

sam – samo se pitam da li bi želela da odmah okitimo jelku. Ili da čekamo Božić?

Melisa me je pogledala.

– Ali ja ne želim tako da sanjarim – rekla je.

– Ali samo malo? – rekla sam. – Samo jedan majušni san?

– O boga mu i vruga – rekla je, ali predala se, osetila sam, podigla je pogled ka tavanici i telo joj je omekšalo, uhvatila me je za ruku ispod jorgana.

– Dobro – rekla je. – Ako nabavimo jelku.

– Da – rekla sam.

– Onda ćemo je uneti u dnevnu sobu – rekla je.

– Ali možeš li da kažeš da je unosimo u vikendicu? – rekla sam.

Pogledala me je.

– Eto, to ne razumem. Tačno znaš šta treba da kažem – rekla je. – Zašto onda sama ne ispričaš sve?

– Slatka Medice? – rekla sam.

Zatvorila je oči.

– Okej – rekla je. – Sada smo u vikendici. Duboko, duboko u šumi. Imamo kamin i sve što želiš. A na Badnji dan, ujutru, dok je još mrak...

– Da? – rekla sam.

– Onda ćemo ući u dnevnu sobu i popaliti sveće na jelki – rekla je. – A onda će se sve osvetliti... fantastično.

– Da – rekla sam. – Kao u *Devojčici sa šibicama*.

– Ne misli na nju – rekla je Melisa. – To je najtužnija bajka na svetu.

– Ali sećaš li se jelke? – rekla sam. – Zar se ne sećaš one jelke koju gleda kroz prozor?

– To joj se pričinjava od groznice – rekla je Melisa. – Ne misli na to. Devojčica umire na kraju.

– Ne umire – rekla sam. – Odlazi kod bake.

Melisa je duboko udahnula i odmahнула glavom, ali posle je priljubila lice uz moje, usne su joj bile tik uz moje uho, pa je tiho pričala o božićnim ukrasima, o kaminu i dimu koji se diže ka nebu, duboko, duboko u šumi.

Moraš naći stazu. Shvatićeš kad je nađeš. Jer kao da se otvara portal u šumi, drveće je prekriveno snegom i povija se nad tobom dok hodaš. Krećeš. Lako je, jer je sneg na stazi dobro utaban. Šuma se tada otvara i ugledaš jezerce, ravno je i belo, i stazu gde je lisičja jazbina, a na vrhu vidiš daščanu ogradu, i onda je samo pratiš, jer tada znaš u šta gledaš.

– Devojke – povikao je tata. – Dobio sam posao.

Bilo je to sutradan, odmah posle škole. Sedeli smo za stolom, usta su mi bila puna hrskavih ovsenih pahuljica i mleka. A onda se na vratima kuhinje pojavio tata. Nasmehio se i zbacio kožnu jaknu na pod, prišao nam je i tresnuo neke papire o sto.

– Dobio sam ga – rekao je.

Melisa je spustila kašiku u tanjir.

– Čestitam – rekla je. – Kada počinješ?

– Sutra – rekao je tata.

– Navij onda sat – rekla je Melisa.

– Posao je savršen – rekao je tata. – Počinje u deset.

- Čuda se dešavaju – često je govorio domar.
- Ponekad prosto nema drugog izlaza, i onda se desi čudo.